

Jaarverslag 2018

Stichting Metropole Orkest

28 maart 2019

Inhoudsopgave

1.1	Balans per 31 december 2018	3
1.2	Staat van baten en lasten over 2018	4
1.3	Kasstroomoverzicht over 2018	6
1.4	Grondslagen van waardering en resultaatbepaling in de jaarrekening	7
1.5	Toelichting op de balans	12
1.6	Toelichting op de staat van baten en lasten	16
1.7	Overige gegevens	25
	- statutaire regeling inzake de resultaatbestemming	
	- controleverklaring van de onafhankelijke accountant	

Jaarrekening

1.1 Balans per 31 december 2018

(na bestemming van het resultaat)

ACTIVA	2018	2017
	€	€
Vaste activa		
Immateriële vaste activa	1	1
Materiële vast activa (1)	167.245	154.663
Financiële vast activa (2)	6.901	13.006
Totale Vaste Activa	174.147	167.670
Vlottende activa		
Vorderingen (3)	645.864	484.056
Liquide middelen (4)	279.543	264.689
Totale Vlottende Activa	925.407	748.745
TOTALE ACTIVA	1.099.554	916.415

PASSIVA	2018	2017
Eigen vermogen (5)		
Overige reserves	622.030	235.103
Totale Eigen Vermogen	622.030	235.103
Voorzieningen (6)	30.887	32.724
Kortlopende schulden (7)	446.636	648.588
TOTALE PASSIVA	1.099.554	916.415

1.2 Staat van baten en lasten over 2018

BATEN	2018	Begroting	2017
	€	€	€
Eigen inkomsten (8)			
Publieksinkomsten binnenland	1.280.430	924.000	871.186
Publieksinkomsten buitenland	-	-	96.343
Sponsor inkomsten (9)	71.380	55.000	48.759
Overige directe inkomsten (10)	160.686	183.600	75.193
Bijdrage private middelen (11)	625.277	180.000	112.303
Totale Eigen Inkomsten	2.137.773	1.342.600	1.203.783
Subsidies			
Structurele subsidie OCW (12)	3.173.763	3.101.300	3.101.268
Totale Subsidies	3.173.763	3.101.300	3.101.268
TOTALE BATEN	5.311.536	4.443.900	4.305.051
LASTEN	2018	Begroting	2017
	€	€	€
Beheerlasten			
Beheerlasten personeel (13)	1.026.668	946.065	960.491
Beheerlasten materieel (14)	430.886	466.000	567.754
Totale Beheerlasten	1.457.554	1.412.065	1.528.245
Activiteitenlasten			
Activiteitenlasten personeel (15)	2.001.871	1.925.075	1.906.693
Activiteitenlasten materieel (16)	1.463.248	1.106.912	972.762
Totale Activiteitenlasten	3.465.118	3.031.987	2.879.455
TOTALE LASTEN	4.922.672	4.444.052	4.407.699
SALDO UIT GEWONE BEDRIJFVOERING	388.863	-152	-102.648
Financiële baten en lasten (17)	-1.936	300	3.636
EXPLOITATIERESULTAAT (18)	386.927	148	-99.012

Dit exploitatieresultaat is als volgt verwerkt:

Stichtingskapitaal	-	-514.000
Bestemmingsfonds	-	-93.200
Overige reserves	386.927	508.187
	386.927	-99.012

% eigen inkomsten-norm **67%** **39%**

Het resultaat 2018 kent zijn ontstaan in de schenking van het restvermogen van Stichting Suppletiefonds Metropole Orkest. Het Ministerie van OCW heeft aangegeven dat deze schenking dient ter versterking van het eigen vermogen van Stichting Metropole Orkest. Over het resultaat 2018 wordt derhalve geen bestemmingsfonds gevormd, het wordt toegevoegd aan de Overige reserves.

Personeel en vrijwilligers

	2018		Begroting		2017	
Specificatie personeelslasten	€	fte	€	fte	€	fte
1. Waarvan vast contract	2.760.600	34,9	2.665.014	35,4	2.609.327	34,2
2. Waarvan tijdelijk contract	63.280	0,8	60.226	0,8	22.889	0,3
3. Inhuur	57.048	0,6	20.000	0,3	141.653	1,1
Personeelslasten totaal	2.880.929	36,3	2.745.240	36,5	2.773.869	35,6
Vrijwilligers		aantal		aantal		aantal
Fte		1,5		1,5		1,5
Personen		14,0		14,0		14,0

1.3 Kasstroomoverzicht over 2018

	2018	2017
	€	€
Kasstroom uit operationele activiteiten		
Exploitatieresultaat exclusief rente	388.863	-102.648
Aanpassingen voor:		
Afschrijvingen en waardeverminderingen	34.931	48.944
Mutaties voorzieningen	-1.837	2.856
Veranderingen in werkkapitaal:		
Vorderingen	-161.808	-20.941
Kortlopende schulden	-201.952	116.724
Ontvangen interest	-1.936	3.636
Totaal kasstroom uit operationele activiteiten	56.261	48.571
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		
Investerings in materiële vaste activa	-47.513	-12.459
Ontvangsten financiële vaste activa	6.105	-13.006
Totaal kasstroom uit investeringsactiviteiten	-41.408	-25.465
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		
Ontvangsten uit kapitaalstoring	-	-
Ontvangsten uit langlopende schulden en bankkrediet	-	-
Totaal kasstroom uit financieringsactiviteiten	-	-
Netto-kasstroom	14.853	23.106
Mutatie geldmiddelen		
Stand per begin boekjaar	264.690	241.583
Stand per eind boekjaar	279.542	264.689
	14.853	23.106

1.4 Grondslagen van waardering en resultaatbepaling in de jaarrekening

Algemeen

De Stichting heeft de jaarrekening opgesteld volgens de richtlijn voor de Jaarverslaggeving C1 Kleine Organisaties zonder winststreven, de bepalingen van en krachtens de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) en het handboek verantwoording cultuursubsidies Instellingen subsidieperiode 2017-2020.
De jaarrekening is opgemaakt op 28 maart 2019.

De Stichting is opgericht op 18 juli 2013 onder de naam Stichting Metropole Orkest en is gevestigd aan de Heuvellaan 33, 1217 JL te Hilversum. De Stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 58400214.

Activiteiten

De Stichting Metropole Orkest is een orkest met een bezetting bestaande uit 50 instrumenten. Het orkest richt zich op vrijwel alle niet-klassieke genres, zoals pop, jazz, dance, wereld en nederlandse muziek.

De belangrijkste doelstellingen van de Stichting zijn:

- Het in stand houden van een Nederlands orkest voor de lichte muziek;
- Het bieden van een voorbeeldfunctie en perspectief voor (amateur) musici in Nederland;
- Het toegankelijk maken van de lichte muziek voor een breed publiek;

Dit alles op een artistiek-kwalitatief zo hoog mogelijk niveau.

Verbonden partijen

Als verbonden partijen zijn aan te merken:

- Stichting Suppletiefonds Metropole Orkest
- Stichting Support Metropole Orkest

De directie van de Stichting Metropole Orkest en de Stichting Suppletiefonds Metropole Orkest zijn per eind 2018 identiek doch de Raad van Toezicht is afwijkend. De stichting Support Metropole Orkest werkt met een afwijkend bestuur conform het bestuur + directiemodel Governance Code Cultuur. De Raad van Toezicht van Stichting Metropole Orkest heeft een bindende voordracht voor één lid van het bestuur van de stichting Support Metropole Orkest. Als gevolg van de verschillen in personele bezetting en bestuursvorm, is er geen sprake van consolidatieplicht. De kosten die worden doorbelast vanuit de Stichting Metropole Orkest naar de verbonden partijen en vice versa vinden plaats op basis van een vaste verdeelsleutel welke voorcalculatorisch is vastgesteld.

Metropole Orkest en het suppletiefonds

Gedurende de periode 01-09-2013 tot en met 31-12-2018 (afhankelijk van de persoonsgebonden duur van de schadeloosstellingsperiode) hebben medewerkers die tot 1 september 2013 100% in dienst waren en deelnemen aan het suppletiefonds in combinatie met het UWV loket (de collectieve voorziening ten behoeve van het verkrijgen van een WW uitkering) een garantie inkomen van 91,5%. Omdat nog niet alle individuele rechten vanuit deze regeling per 31-12-2017 waren uitgenut bleef het Suppletiefonds ook in 2018 actief.

Inmiddels zijn er afspraken met het Ministerie van OCW over de opheffing van suppletiefonds in het eerste kwartaal van 2019. Het resterende vermogen van het suppletiefonds wordt toegevoegd aan het vermogen van Stichting Metropole Orkest conform de statuten van Stichting Suppletiefonds Metropole Orkest.

Valutaomrekening

De jaarrekening luidt in euro's, hetgeen de functionele en presentatievaluta van de Stichting is.

Een transactie in vreemde valuta wordt bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen de functionele valutakoers op transactiedatum. Monetaire balansposten in vreemde valuta worden omgerekend tegen de functionele valutakoers op de balansdatum. Niet-monetaire balansposten in vreemde valuta, die zijn gewaardeerd op historische kosten, worden omgerekend tegen de functionele valutakoers op transactiedatum. De niet-monetaire balansposten in vreemde valuta, die zijn gewaardeerd op actuele waarde, worden omgerekend tegen de functionele valutakoers geldend op het moment van waardering van de post.

Koersverschillen die optreden bij de afwikkeling dan wel de omrekening van monetaire posten in vreemde valuta, worden verwerkt in de winst-en-verliesrekening.

Koersverschillen die optreden bij de omrekening van een niet-monetaire balanspost in vreemde valuta die zijn gewaardeerd op actuele waarde, worden als deel van de herwaarderingsreserve direct in het eigen vermogen verwerkt.

Gebruik van schattingen

De opstelling van de jaarrekening vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen en van baten en lasten. De daadwerkelijke uitkomsten zullen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft. De belangrijkste posten waarbij sprake is van schattingen zijn:

- Voorziening op vorderingen en te betalen kosten
- Voorzieningen

(Im)materiële vaste activa

(Im) Materiële vaste activa

De (im)materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen de kostprijs (verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs), minus eventuele investeringssubsidies, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en cumulatieve bijzondere waardeverminderingssverliezen. In deze kostprijs worden de kosten van groot onderhoud opgenomen, zodra deze kosten zich voordoen en aan de activeringscriteria is voldaan. De boekwaarde van de te vervangen bestanddelen wordt dan als gedesinvesteerd beschouwd en ineens ten laste van de staat van baten en lasten gebracht. Alle overige onderhoudskosten worden direct in de staat van baten en lasten verwerkt. Er zijn geen rentelasten in de tegen de vervaardigingsprijs gewaardeerde materiële vaste activa opgenomen.

De afschrijving is lineair en gebaseerd op de verwachte gebruiksduur rekening houdend met de restwaarde.

De (im)materiële vaste activa worden lineair afgeschreven op basis van de geschatte economische levensduur rekening houdend met de restwaarde:

- Gebouwen worden lineair afgeschreven op basis van de geschatte economische levensduur van twintig jaar.
- Overige materiële vaste activa worden lineair afgeschreven op basis van de geschatte economische levensduur van drie tot tien jaar.
- Software wordt afgeschreven in drie jaar.

Financiële vaste activa

De vorderingen onder de financiële vaste activa worden gewaardeerd tegen nominale waarde ofwel de lagere realiseerbare waarde (waarbij de hoogste van de bedrijfswaarde en opbrengstwaarde wordt

Vorderingen

Vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde onder aftrek van voorzieningen wegens oninbaarheid.

Liquide middelen

De liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Voorzieningen

Een voorziening wordt gevormd voor verplichtingen waarvan het waarschijnlijk is dat zij zullen moeten worden afgewikkeld en waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten. De omvang van de voorziening wordt bepaald door de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de desbetreffende verplichtingen en verliezen per balansdatum af te wikkelen. Voorzieningen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Pensioenen

De personeelsleden hebben een pensioenregeling die is ondergebracht bij PNO media. De aan PNO media te betalen premie wordt als last in de staat van baten en lasten verantwoord. Te betalen premie dan wel de vooruitbetaalde premie per jaareinde wordt als overlopend passief respectievelijk overlopend actief verantwoord. Het middelloonstelsel wordt toegepast.

Schulden

Kortlopende schulden worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Langlopende schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Indien er geen sprake is van agio of disagio of transactiekosten is de geamortiseerde kostprijs gelijk aan de nominale waarde van de schuld.

Leasing

In geval van operationele leasing worden de leasebetalingen lineair over de leaseperiode ten laste van de staat van baten en lasten gebracht.

Baten

Algemeen

Onder de baten wordt verstaan de baten als tegenprestatie voor de levering van goederen, baten als tegenprestatie voor de levering van diensten, sponsorbijdragen, giften en baten uit fondsverwerving en overige baten. De baten worden bepaald met inachtneming van de hier vermelde grondslagen voor waardering en resultaatbepaling en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Levering van goederen

Baten uit levering van goederen worden in de staat van baten en lasten verwerkt als alle belangrijke rechten op economische voordelen alsmede alle belangrijk risico's met betrekking tot de goederen zijn overgedragen aan de ontvanger, het bedrag van de bate op betrouwbare wijze kan worden bepaald en ontvangst van de bate waarschijnlijk is.

Verlenen van diensten

Indien het resultaat van een transactie aangaande het verlenen van een dienst betrouwbaar kan worden geschat en ontvangst van de bate waarschijnlijk is, wordt de bate met betrekking tot die dienst verwerkt naar rato van de verrichte prestaties.

Bijdrage

Exploitatiebijdragen worden ten gunste van de staat van baten en lasten van het jaar gebracht waarin de lasten zijn gemaakt of baten zijn gederfd, dan wel exploitatietekort zich heeft voorgedaan waarvoor de bijdrage is ontvangen.

Baten met een bijzondere bestemming

Baten waarvoor een bijzondere bestemming is aangewezen, worden in de staat van baten en lasten verwerkt. Indien deze baten in het verslagjaar niet volledig zijn besteed, worden de nog niet bestede gelden verwerkt in de desbetreffende bestemmingsreserve(s) respectievelijk bestemmingsfonds(en).

Rente

Rentebaten worden tijdsevenredig in de staat van baten en lasten verwerkt rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende actiefpost.

Lasten

Algemeen

De lasten worden bepaald met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde grondslagen van waardering en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Lasten voor een bijzondere bestemming

Lasten in het kader van een bijzondere bestemming, worden enerzijds in de staat van baten en lasten en anderzijds in de desbetreffende bestemmingsreserve(s) respectievelijk bestemmingsfonds(en) verwerkt.

Rente

Rente wordt toegerekend aan de opeenvolgende verslagperioden rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende schuld.

Waarderingsgrondslag kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen. Koersverschillen inzake geldmiddelen, voor zover aanwezig, worden afzonderlijk in het kasstroomoverzicht getoond. Ontvangsten en uitgaven uit hoofde van interest zijn opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten. Transacties waarbij geen ruil van kasmiddelen plaatsvindt, zijn niet in het kasstroomoverzicht opgenomen.

1.5 Toelichting op de balans 2018

VASTE ACTIVA

1. Materiële vaste activa

	Aanschaf waarde	Boekwaarde 1-1-2018	(des) Investeringsen	Afschrijvingen	Boekwaarde 31-12-2018
	€	€	€	€	€
Gebouw	20.292	4.059	-	-	4.059
Inventaris	251.972	70.983	47.513	34.725	83.771
Instrumenten	194.322	79.622	-	206	79.416
Totaal	466.586	154.663	47.513	34.931	167.245

In 2018 hebben er voor € 47.513 investeringen plaatsgevonden in met name (revisie van) inventaris.

2. Financiële vaste activa

	2018	2017
	€	€
Lening kleding orkestleden per 1 januari	13.006	-
Verstrekke lening	-	15.346
Aflossing	-6.105	-2.340
Lening kleding orkestleden per 31 december	<u>6.901</u>	<u>13.006</u>

Het betreft een lening in verband met de aanschaf van kleding ten behoeve van orkestleden. Deze wordt in maandelijkse termijnen terugbetaald. Over de lening wordt geen rente berekend.

3. Vorderingen

Debiteuren	31-12-2018	31-12-2017
	€	€
Debiteuren	111.843	192.861
Voorziening dubieuze debiteuren	-23.035	-29.480
	<u>88.808</u>	<u>163.381</u>
Belastingen en premies sociale verzekeringen	31-12-2018	31-12-2017
	€	€
Omzetbelasting	<u>38.264</u>	<u>25.614</u>

Overige vorderingen en overlopende activa	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
	€	€
Nog te ontvangen bedragen	482.087	188.868
Rekening courant Stichting Suppletiefonds MO	7.671	31.718
Rekening courant MO - Stichting Remplaçanten	1.529	-
Pensioenen	71	-
Te ontvangen salarissen (meer/minderwerk)	-	22.346
Vooruitbetaalde en nog te ontvangen overige kosten	27.434	52.129
	<u>518.792</u>	<u>295.061</u>
Totale Vorderingen	<u>645.864</u>	<u>484.056</u>

Onder de overige vorderingen en overlopende activa zijn geen posten opgenomen met een looptijd langer dan een jaar. Van de nog te ontvangen bedragen is het grootste deel nog te ontvangen naburig recht. De rekening courant met de Stichting Suppletiefonds betreft grotendeels kosten in het kader van een reorganisatie in de staf begin 2017. Over deze rekening courant is geen rente berekend.

Ultimo 2017 was er per saldo sprake van een vordering op medewerkers als gevolg van minder speeldagen. In 2018 was er sprake van een schuld aan medewerkers als gevolg van meer speeldagen. Deze schuld is opgenomen onder de overige schulden.

Onder de nog te ontvangen bedragen zijn opgenomen de schenking van Stichting Suppletiefonds Metropole Orkest ad. € 411.399 en bedragen die in 2019 worden gefactureerd met betrekking tot activiteiten die zijn uitgevoerd in 2018.

4. Liquide middelen

	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
	€	€
Chartas Spaarrekening ABN AMRO 1,3%	100.000	113.068
Rekening-courant ABN AMRO bank	175.609	145.658
Rekening-courant ABN AMRO bank- orkestkas	3.934	5.963
	<u>279.543</u>	<u>264.689</u>

5. Eigen vermogen

Overige reserves	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
	€	€
Stand per 1 januari	235.103	334.116
Resultaat boekjaar	386.927	-99.012
Stand per 31 december	<u>622.030</u>	<u>235.103</u>

6. Voorzieningen

Voorziening Jubileumuitkering	31-12-2018	31-12-2017
	€	€
Stand per 1 januari	32.724	29.868
Ottrekking	-8.294	-2.631
	24.430	27.237
Dotaties	6.457	5.487
Stand per 31 december	30.887	32.724

Voor toekomstige jubileumuitkeringen is een voorziening opgenomen. Deze voorziening is bestemd voor jubilea van 12,5, 25 en 40 jaar in dienst zijn. De voorziening is opgenomen tegen de contante waarde van de uitkeringen, rekening houdend met de kans dat werknemers uit dienst kunnen gaan.

Van de voorziening is een bedrag van € 3.795 als kortlopend en een bedrag van € 27.092 als langlopend (langer dan een jaar) aan te merken.

7. Kortlopende schulden

	31-12-2018	31-12-2017
	€	€
Crediteuren/leveranciers	112.781	226.124
Nog te ontvangen facturen	22.556	127.760
Te betalen salarissen (meer/minderwerk)	173.020	-
Te betalen declaraties en honoraria	2.189	543
Reservering vakantiedagen en -geld	15.751	26.777
Belasting en premies sociale verzekeringen	90.337	102.730
Belasting en premies sociale verzekeringen remplaçanten	25.491	-
Rekening courant Fonds MO	32	-
Pensioenen	-	74.907
Vooruit ontvangen bedragen	-	39.600
Overige schulden en overlopende passiva	4.479	50.147
	446.636	648.589

Onder de overige schulden en overlopende passiva zijn geen posten opgenomen met een looptijd langer dan een jaar.

Onder de nog te ontvangen facturen zijn opgenomen facturen die in 2019 zijn ontvangen met betrekking tot activiteiten die zijn uitgevoerd in 2018. Onder de vooruit ontvangen bedragen eind 2017 is opgenomen een reeds ontvangen fondsbijdrage voor een project dat in 2018 wordt uitgevoerd.

Ultimo 2018 was er sprake van een schuld aan medewerkers als gevolg van meer speeldagen (meerwerk). Ultimo 2017 was er per saldo sprake van een vordering op medewerkers als gevolg van minder speeldagen. Deze vordering is opgenomen onder de overige vorderingen.

In 2018 is in overleg met PNO Media Pensioen een aansluiting gemaakt met de over 2018 af te dragen pensioenpremies.

Niet in de balans opgenomen rechten, verplichtingen en regelingen

Operationele lease- de Stichting als lessee

De Stichting heeft als lessee operationele leasecontracten voor drie auto's afgesloten. De nominale waarde van de toekomstige minimale leasebetalingen bedraagt circa € 59 k exclusief omzetbelasting en servicekosten.

De gemiddelde looptijd van de leasecontracten per balansdatum is 2,6 jaar.

Voor een periode van 72 maanden, eindigend op 30 september 2024, heeft de stichting een overeenkomst gesloten voor de huur van 2 kopieerapparaten. De huurprijs per maand bedraagt € 558 exclusief omzetbelasting.

Huurverplichtingen

Er is een jaarlijkse huurverplichting aan de Stichting Omroepmuziek (SOM) van € 127.395 voor de huur van kantoorruimten en studio's. De overeenkomst is aangegaan tot en met 31 december 2020. Beëindiging van deze overeenkomst vindt plaats door opzegging tegen het einde van een huurperiode met inachtneming van een termijn van tenminste zes maanden. De overeenkomst kan tussentijds worden opgezegd, waarbij de tot dan genoten korting terugbetaald dient te worden. De jaarlijkse korting bedraagt € 42.465. De huurprijs wordt jaarlijks geïndexeerd volgens de consumentenprijsindex (CPI) reeks alle huishoudens.

Subsidietoezegging

In november is een gewijzigde beschikking ontvangen van het Ministerie van OCW waarin het verleende subsidiebedrag wordt verhoogd met een bedrag van € 750.000 voor elk van de jaren 2019 en 2020. Dit is naar aanleiding van het jaarverslag over 2018 waarin Stichting Metropole Orkest heeft gemeld dat het noodzakelijk is de financiële basis van het orkest te versterken om het voortbestaan ervan te waarborgen.

Overige niet in de balans opgenomen verplichtingen

Er zijn geen garanties afgegeven ten behoeve van de bestuurders door de Stichting.

Er zijn geen niet in de balans opgenomen verplichtingen aan overige verbonden partijen.

Financiële instrumenten

Er zijn geen afgeleide financiële instrumenten in de balans opgenomen.

1.6 Toelichting op de staat van baten en lasten 2018

BATEN

Algemeen

De realisatie van de publieksinkomsten is circa € 356 k hoger dan begroot.

Tegenover de hogere inkomsten staan ook hogere productiegerelateerde activiteitlasten en meerwerkvergoedingen aan musici.

De gerealiseerde eigen inkomsten hebben geleid tot een eigen-inkomsten normpercentage van 54% volgens de regelgeving van de basisinfrastructuur. De norm van het Ministerie van OCW is 23,5%.

Eigen inkomsten	2018	Begroting	2017
	€	€	€
8. Publieksinkomsten			
Uitkoopsommen concerten	1.148.890	839.000	628.896
Recettes concerten	50.496	-	151.318
Inkomsten Radio/TV	-	-	150.000
Overige inkomsten producties	81.044	85.000	37.315
	<u>1.280.430</u>	<u>924.000</u>	<u>967.529</u>

De overige inkomsten producties betreffen de doorbelasting van productiegerelateerde kosten (voornamelijk arrangementen) aan opdrachtgevers.

De bijdrage omroepgelden (Inkomsten Radio/TV) van de NOS is per 1 januari 2018 vervallen en komt met ingang van die datum ten gunste van het Muziekcentrum voor de Omroep.

	2018	Begroting	2017
	€	€	€
9. Sponsorinkomsten /Donateurs	<u>71.380</u>	<u>55.000</u>	<u>48.759</u>

De sponsorinkomsten bedragen € 18 k. Van donateurs werd € 52 k ontvangen.

	2018	Begroting	2017
	€	€	€
10. Overige directe inkomsten			
Inkomsten CD/DVD (merchandise)	22.550	12.500	15.797
Inkomsten royalty's	13.349	5.000	3.156
Overige inkomsten	124.787	166.100	56.239
	<u>160.686</u>	<u>183.600</u>	<u>75.193</u>

De overige inkomsten betreffen onder andere door het orkest verzorgde workshops, verhuur van partituren en sponsorarrangementen

	<u>2018</u>	<u>Begroting</u>	<u>2017</u>
	€	€	€
11. Bijdrage private middelen			
Bijdrage cultuurfonds	161.111	90.000	112.241
Bijdrage steunstichtingen	461.099	90.000	-
Educatie	3.067	-	62
	<u>625.277</u>	<u>180.000</u>	<u>112.303</u>

In 2018 werden bijdragen ontvangen van het Prins Bernhard Cultuurfonds en SENA ten behoeve van Metropole Academy (€63k). Het project met de Hafabra sector (Fonds Cultuurparticipatie) werd afgerond (€25k). Daarnaast was er een bijdrage in verband met dienstverlening aan Stichting Suppletiefonds Metropole Orkest ad € 44.000

Onder bijdrage steunstichtingen is opgenomen de schenking van de Stichting Suppletiefonds Metropole Orkest wegens opheffing (€ 411.399). Dit is conform de statuten van Stichting Suppletiefonds en conform de richtlijn van het Ministerie van OCW. Daarnaast was er een bijdrage van Stichting Suppletiefonds Metropole Orkest aan de Arrangers Workshop en het Metropole op School concert.

Totale Eigen Inkomsten	<u>2.137.773</u>	<u>1.342.600</u>	<u>1.203.783</u>
	<u>2018</u>	<u>Begroting</u>	<u>2017</u>
	€	€	€

12. Structurele subsidie OC&W

Structurele subsidie ministerie OC&W	3.173.763	3.101.300	3.101.268
	<u>3.173.763</u>	<u>3.101.300</u>	<u>3.101.268</u>

De vergoeding van het Ministerie van OCW is conform beschikking d.d. 25 september 2016 € 3.044.368 per jaar in de BIS-periode 2017-2020, met een jaarlijkse indexering. Op 4 september 2018 is er een indexering ad. € 72.495 toegekend voor het jaar 2018. Het loongerelateerde deel van de indexering is als loonindexatie aan het personeel uitbetaald.

Totale Baten	<u>5.311.536</u>	<u>4.443.900</u>	<u>4.305.051</u>
---------------------	-------------------------	-------------------------	-------------------------

LASTEN

	2018	Begroting	2017
	€	€	€
13. Beheerlasten personeel			
Brutoloon	719.103	704.711	627.310
Pensioenpremie	64.950	72.445	72.822
Sociale lasten	118.433	102.509	103.272
Totaal salarissen personeel	902.485	879.665	803.405
FTE (*)	12,4		11,0
Kosten inhuur	57.048	20.000	141.653
Reis- en verblijfkosten	46.088	33.900	8.764
Arbo zaken	7.098	-	188
Overige personeelskosten	13.947	12.500	6.481
Totaal overige beheerslasten personeel	124.182	66.400	157.086
FTE (*)	0,6		1,6
Totale beheerslasten personeel	1.026.668	946.065	960.491

De totale beheerlasten personeel zijn € 80.603 hoger dan begroot. De overschrijding wordt grotendeels veroorzaakt door de kosten inhuur (ziektevervanging).

	2018	Begroting	2017
	€	€	€
14. Beheerlasten materieel			
Huisvestingskosten	179.904	182.500	179.726
Afschrijvingskosten	34.931	34.000	54.513
Kantoorkosten	150.378	151.000	235.130
Publiciteitskosten	65.673	98.500	98.385
	430.886	466.000	567.754
	2018	Begroting	2017
	€	€	€

15. Activiteitenlasten personeel

Brutoloon	1.545.554	1.452.200	1.400.206
Pensioenpremie	117.094	154.241	179.413
Sociale lasten	258.747	239.134	249.192
Totaal salarissen personeel	1.921.395	1.845.575	1.828.811
Reis- en verblijfkosten	22.866	27.000	23.677
Vergoeding onderhoud instrumenten	22.750	20.500	22.599
Kledingvergoeding	17.656	17.000	19.596
Overige personeelskosten	17.203	15.000	12.010
	80.476	79.500	77.882
FTE (*)	23,3		23,4
Totale activiteitenlasten personeel	2.001.871	1.925.075	1.906.693

De activiteitenlasten personeel liggen iets boven het niveau van de begroting en zijn hoger dan in 2017, onder andere het gevolg van invulling van een aantal vacatures.

In 2018 is in overleg met PNO Media Pensioen een aansluiting gemaakt met de over 2018 af te dragen pensioenpremies.

	<u>2018</u>	<u>Begroting</u>	<u>2017</u>
	€	€	€
16. Activiteitenlasten materieel			
Dirigenten/Solisten	287.985	261.150	244.680
Inhuur remplaçanten	416.531	198.000	174.431
Sejour/Reiskosten	35.802	9.000	33.353
Hotelkosten	27.150	53.440	33.927
Huur muziekmateriaal	13.137	2.200	4.871
Arrangementen	163.922	176.000	115.169
Naburige rechten	46.570	6.500	55.848
Techniek, licht en geluid	218.964	122.133	157.453
Busvervoer personen/transport instrumenten	79.574	88.489	66.656
Verzekering instrumenten	4.002	4.000	2.702
Onderhoud instrumenten	4.948	7.000	4.757
Kosten publiciteit	10.345	-	12.158
Kosten educatie	25.480	50.000	51.659
Overige kosten en onvoorzien	128.837	129.000	15.098
Totale activiteitenlasten materieel	<u>1.463.248</u>	<u>1.106.912</u>	<u>972.762</u>

De activiteitenlasten materieel zijn hoger dan begroot. De aan concerten gerelateerde kosten zijn hoger dan begroot (zoals dirigenten, remplaçanten en techniek), hier staan echter ook hogere inkomsten vanuit het uitvoeren van meer producties tegenover.

In 2017 en 2018 is het orkest een aantal malen naar het buitenland geweest (Londen, Bremen).

De inhuur van remplaçanten is hoger dan begroot, als gevolg van versterking en vervanging van vaste musici. Ook het uitvoeren van meer producties dan begroot heeft hier invloed op.

De Naburige rechten zijn apart opgenomen in de jaarrekening zowel in de activiteitenkosten als in de overige opbrengsten. Voor 2017 gold dat deze kosten werden vergoed door de NPO. De vergoeding door NPO is met ingang van 2018 vervallen, desalniettemin is aan de musici wel de vaste jaarlijkse vergoeding uitgekeerd.

17. Financiële baten en lasten

Dit betreft de bankkosten.

18. Voorstel verwerking saldo 2018

Voorgesteld wordt het resultaat van € 386.927 toe te voegen aan de overige reserves.

WNT-Verantwoording

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op de Stichting van toepassing zijnde regelgeving: Het bezoldingsmaximum in 2018 voor de Stichting is € 189.000. Het weergegeven individuele WNT-maximum is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte. Het individuele WNT-maximum voor de leden van Raad van Toezicht bedraagt voor de voorzitter 15% en voor de overige leden 10% van het bezoldingsmaximum, berekend naar rato van de duur van het dienstverband.

Bezoldiging topfunctionarissen

Leidinggevende topfunctionaris

(Bedragen x € 1)

Naam: J.G. Vierkant

Functie

Duur dienstverband

Omvang dienstverband (in fte)

Gewezen topfunctionaris?

(Fictieve) dienstbetrekking?

Zo niet, langer dan 6 maanden binnen 18 maanden werkzaam?

2018

2017

Algemeen Directeur

1 januari t/m 31 december

1,0 Fte

Nee

Ja

Nvt

Algemeen Directeur

1 februari t/m 31 december

1,0 Fte

Nee

Ja

Nvt

Bezoldiging

Beloning

112.946

96.926

Belastbare onkostenvergoedingen

9.547

3.869

Beloningen betaalbaar op termijn

23.020

17.294

Totaal bezoldiging

145.513

118.089

Toepasselijk WNT-maximum

189.000

165.917

Gewezen Leidinggevende topfunctionaris

(Bedragen x € 1)

Naam: drs. M.J.A. Altink

Functie

Duur dienstverband

Omvang dienstverband (in fte)

Gewezen topfunctionaris?

(Fictieve) dienstbetrekking?

Zo niet, langer dan 6 maanden binnen 18

2018

2017

Algemeen Directeur

1 januari t/m 31 januari

0,6 Fte

Ja

Ja

nvt

Bezoldiging

Beloning

8.100

Belastbare onkostenvergoedingen

600

Beloningen betaalbaar op termijn

-

Totaal bezoldiging

8.700

Toepasselijk WNT-maximum

9.050

Gewezen Leidinggevende topfunctionaris

(Bedragen x € 1)

	2018	2017
Naam:	drs. M.J.A. Altink	
Functie		Algemeen Adviseur
Duur dienstverband		1 februari t/m 28 februari
Omvang dienstverband (in fte)		0,6 Fte
Gewezen topfunctionaris?		Ja
(Fictieve) dienstbetrekking?		Ja
Zo niet, langer dan 6 maanden binnen 18		nvt

Bezoldiging

Beloning	8.100
Belastbare onkostenvergoedingen	600
Beloningen betaalbaar op termijn	-
Totaal bezoldiging	8.700
Toepasselijk WNT-maximum	9.050

Gewezen Leidinggevende topfunctionaris

(Bedragen x € 1)

	2018	2017
Naam:	J.J. Cornelissen	
Functie	Financieel Adviseur	Financieel Adviseur
Duur dienstverband	1 januari t/m 31 december	1 februari t/m 31 december
Omvang dienstverband (in fte)	0,14 Fte	0,22 Fte
Gewezen topfunctionaris?	Ja	Ja
(Fictieve) dienstbetrekking?	Ja	Ja
Zo niet, langer dan 6 maanden binnen 18	nvt	nvt

Bezoldiging

Beloning	18.378	26.375
Belastbare onkostenvergoedingen	89	330
Beloningen betaalbaar op termijn	0	0
Totaal bezoldiging	18.467	26.705
Toepasselijk WNT-maximum	26.460	38.161

Gewezen Leidinggevende topfunctionaris

(Bedragen x € 1)

	2018	2017
Naam:	J.J. Cornelissen	
Functie		Financieel Directeur a.i.
Duur dienstverband		1 januari t/m 31 januari
Omvang dienstverband (in fte)		0,23 Fte
Gewezen topfunctionaris?		Nee
(Fictieve) dienstbetrekking?		Ja
Zo niet, langer dan 6 maanden binnen 18		nvt

Bezoldiging

Beloning	2.500
Belastbare onkostenvergoedingen	30
Beloningen betaalbaar op termijn	-
Totaal bezoldiging	2.530
Toepasselijk WNT-maximum	3.469

Toezichthoudende topfunctionarissen (Raad van Toezicht)

De leden van de Raad van Toezicht ontvangen geen bezoldiging. Deze leden zijn:

- Mevrouw A.L. Bredenoord, voorzitter per 1 januari 2018
- Mevrouw E.L.M. Bijvoet, per 1 januari 2018
- De heer drs. E.J. Gerritsen, per 1 augustus 2013 tot 1 april 2018
- De heer C. Boef, per 8 februari 2017
- De heer W.W.J.L. Mutsaers, per 15 juni 2017

Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen die in 2018 een bezoldiging boven het toepasselijke WNT-maximum hebben ontvangen, of waarvoor in eerdere jaren een vermelding op grond van de WOPT of de WNT heeft plaatsgevonden of had moeten plaatsvinden. Er zijn in 2018 geen ontslaguitkeringen aan overige functionarissen betaald die op grond van de WNT dienen te worden gerapporteerd.

Ondertekening van de jaarrekening

Hilversum, 28 maart 2019,

J.G. Vierkant
Algemeen Directeur

1.7 Overige gegevens

Statutaire regeling inzake de resultaatbestemming

De bestemming van het resultaat uit de staat van baten en lasten vindt plaats overeenkomstig artikel 3 van de statuten.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Afgegeven ten behoeve van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Aan: de Raad van Toezicht van Stichting Metropole Orkest

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2018

Ons oordeel

Wij hebben de in dit rapport op pagina 3 tot en met pagina 23 opgenomen jaarrekening 2018 van Stichting Metropole Orkest te Hilversum gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Metropole Orkest op 31 december 2018 en van het resultaat over 2018 in overeenstemming met het Handboek verantwoording cultuursubsidies Instellingen subsidieperiode 2017-2020 en de bepalingen van en krachtens de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT);
- zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2018 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in de subsidiebeschikking en het Handboek verantwoording cultuursubsidies Instellingen subsidieperiode 2017-2020.

De jaarrekening bestaat uit:

- 1) de balans per 31 december 2018;
- 2) de staat van baten en lasten over 2018; en
- 3) de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse Controlestandaarden, het Accountantsprotocol cultuursubsidies instellingen 2017-2020 en de Regeling Controleprotocol WNT 2018 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Metropole Orkest zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Paragraaf betreffende overige aangelegenheden

Wij vestigen de aandacht op pagina 4 van de jaarrekening, waarin uiteengezet is dat het bestuur van Stichting Metropole Orkest op grond van correspondentie met het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap heeft besloten om in afwijking van de bepalingen in het Handboek verantwoording cultuursubsidies Instellingen subsidieperiode 2017-2020 het positieve exploitatieresultaat niet toe te rekenen aan het bestemmingsfonds OCW. Deze condities duiden op het bestaan van een onzekerheid van materieel belang op grond waarvan gereede twijfel zou kunnen bestaan over de samenstelling van het eigen vermogen van de entiteit. Ons oordeel is niet aangepast als gevolg van deze aangelegenheid.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiele afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van de in Nederland geldende Rijk-Richtlijn C1 Kleine Organisaties zonder winststreven en het Handboek verantwoording cultuursubsidies Instellingen subsidieperiode 2017-2020 is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de controle of anderszins, overwogen of de andere informatie materiele afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met de in Nederland geldende Rijk-Richtlijn C1 Kleine Organisaties zonder winststreven en het Handboek verantwoording cultuursubsidies Instellingen subsidieperiode 2017-2020.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening**Verantwoordelijkheden van het bestuur en de Raad van Toezicht voor de jaarrekening**

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de in Nederland geldende Rijk-Richtlijn C1 Kleine Organisaties zonder winststreven, het Handboek verantwoording cultuursubsidies Instellingen subsidieperiode 2017-2020 en de bepalingen van en krachtens de WNT. Het bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in de subsidiebeschikking en het Handboek verantwoording cultuursubsidies Instellingen subsidieperiode 2017-2020.

In dit kader is het bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de instelling in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemde verslaggevingsstelsels moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de instelling te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de instelling haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De Raad van Toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de instelling.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiele fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Hilversum, 28 maart 2019
Ref: BvH.2019.0427.433000

KAMPHUIS & BERGHUIZEN
Accountants/Belastingadviseurs

drs. B.G.W. van Heusden RA RV MBV CIA

Bijlage bij de controleverklaring:

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Accountantsprotocol cultuursubsidies instellingen 2017-2020, de Regeling Controleprotocol WNT 2018, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit.
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de instelling haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een instelling haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met de Raad van Toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.